

A színpadi térteremtő

Kiállítás Székely László díszletterveiből a József Attila Színházban

Székely László Kossuth- és Jászai Mari-díjas, a Nemzet Művésze címmel kitüntetett magyar díszlettervező munkáiból készített kiállítást a József Attila Színház.

Székely László 1950-ben sikeres felvételi vizsgát tett az Iparművészeti Főiskolán, 1953-ban azonban származása miatt eltávolították. Csak 1959-ben rehabilitálták, ekkortól tudta folytatni tanulmányait, amelyeket 1960-ban, közel harminc évesen fejezett be.

Első szerződése Egerbe szólította, majd 1965-ben Szeged következett, ahol a kőszínházi előadások mellett a szabadtéri játékok produkecióinak díszleteit is tervezhette. Hat év után Szolnok volt a következő állomás, ahol tervezői tevékenysége jelentős mértékben hozzájárult a szolnoki teátrum színház-történeti jelentőségű korszakának művészi arculatához. 1978-ban követte Székely Gábor rendezőt a Nemzeti Színházba, itt több, legendássá vált közös színházi produkeciót alkottak. Ugyanígy tettek az újonnan megalakított Katona József Színházban is. Székely 1990-ben visszatért a Nemzetibe, majd 1991-ben a Budapesti Kamaraszínház alapító tagja, a színház megszűnéséig vezető tervezője lett. 1994-ben Los Angelesben ő volt a *Három tenor* superkoncert látványtervezője, 1996-ban pedig a budapesti Népstadionban rendezett Mil-lenniumi Emlékkoncert vizuális tervezője. Ma is aktív, az ország számos színházában és külföldön is rendszeresen dolgozik vendégművészként.

Pedagógiai működése szintén jelentős. 1977-től tanít a Magyar Képzőművészeti Főiskolán, az újjászerveződött díszlet- és jelmeztervezői tanszéken. 1990-től az egyetem tanszékvezetője, docense, majd egyetemi tanára. 2004-től a Színház- és Filmművészeti Egyetem rendezői tanszékének óraadó tanára, és szakmai kurzusokat tart a Kaposvári Egyetemen. Alkotásaiból több alkalommal rendeztek kiállítást.

1981-ben elnyerte az Országos Színházi Találkozó legjobb díszletért járó elismerését. 2005-ben könyv készült addigi munkáiról. 2012-ben a Magyar

Gogol: Egy örült naplója, Békecsabai Jókai Színház, 2017, Székely László díszlete

Művészeti Akadémia Színházművészeti Tagozatának rendes tagjává választották. A Nemzet Művésze címet „kimagasló stílus- és drámatörténeti ismeretekre alapozott, a modern színhadtechnika teljes eszköztárát a fantázia szolgálatába állító formagazdag díszleteiért, művészi életművéért” kapta, 2014-ben.

Magát inkább a színpadi tér tervezőjének tekinti, ami jóval több, szimbolikus tartalmat takar, mint csupán a díszletek tervezése, létrehozása. Tervezőművészetére, drámai térépítkezésére elemző készség, biztos ízlés, a világítási effektusok gondos kidolgozása, a térelemekkel, bútorokkal, kellékekkel, színekkel való kifejező erejű kombinációk jellemzők.

Kárpáti Imre

Az üvegcipő 100 éve a színpadon

Kiállítás a Vígszínházban

Molnár Ferenc *Az üvegcipő* című vígjátékának ősbemutatója 1924. november 15-én volt a Vígszínházban Vajda László rendezésben, a főbb szerepekben Darvas Lili, Hegedűs Gyula, Varsányi Irén és Rajnai Gábor léptek színpadra. A darab hamarosan nemcsak a magyar, de a külföldi színházak közönségét is meghódította.

Az üvegcipőt 1978-ban, Molnár Ferenc születésének 100. évfordulója alkalmából Kapás Dezső rendezésében állították újra színpadra a teátrumban. Jelenleg nagy sikerrel játsszák a Mohácsi testvérek átiratában, Mohácsi János rendezésében. Az élő zenével kísért előadás főbb szerepeiben Waskovics Andrea, Stohl András, Kovács Patrícia és Medveczky Balázs láthatók. A jubileum kapcsán a Vígszínház alagsori büféjében kiállítás mutatja be a három vígszínházi rendezést, valamint a kuriózumnak számító Petőfi színházi zenés változatot. A Vígszínház kiállítása, mely az előadások előtt, után és szünetében látogatható, 16 tablón mutatja be *Az üvegcipő* száz éves történetét.

Kárpáti Imre

Fotó: Kárpáti Imre

Állj, ki vagy?

Beszélgetős könyvet készített Csáki Judit színikritikus Cserhalmi György színésszel. A helyszín egy Balaton-felvidéki ház kertje, a színész az öreg diófa alatt ül, és mesél, mesél. Színházról, filmről, pályatársakról, a családról, tanulásról és szerepekről, egy-egy témába belekapva, elkanyarodva egy jó kis anekdota felé, aztán vissza a témához. És ettől a nagyon személyes, nagyon kitarulkozásos monológtól, ami magába foglalja egy egész élet tapasztalatait, az olvasó előtt megnyílik a színészlét sok fontos titka, olyan tisztán és nyersen, amilyenre egy interjú, egy visszaemlékezős-vallomások kötet talán soha nem lenne képes.

Csáki Judit Cserhalmi-könyve nem életrajz, nem is pályakép, inkább monodráma: a színész beszél, kérdések nem hangzanak el, csak válaszok, itt-ott lazán belefoglalva, mi is volt a kiindulópont. Fejezetek vannak, de az időrend nem igazán fontos; ez a szövegfolyam nem valahonnan valamerre halad, inkább a hangsúlyok, a sztorikból, emlékekből fel-feltörő meggyőződés a fontos – a színjátszás iránti mélység és tisztelet. Ennek ellenére az olvasó elég jól összeszerkeszti a maga számára az életrajz nagyobb egységeit: a Debrecenben töltött gyerek- és kamaszkort, a révfülöpi nyarakat, a javítóintézeti évet – amiről kevés hangzik el, de az ott szerzett tapasztalatok árnyéka érezhetően végig ott kísért a színész gondolkodásmódjában –, a valaha nagypolgári életmódot folytatott család és a hajdani arisztokrata barátok, ismerősök rituáléit a Kádár-korszakban, és a református presbíter nagypapa útravalóját: „a ledked legyen szabad, fiam”. Debrecenben az operanékesnő anyja körül ott nyüzsgött a színészvilág java, és a kamasz Cserhalmi olyan barátok között lett felnőt, mint Latinovits Zoltán. Azután következett a Főiskola, a tanárok: Gáti József, Zsámbéki és Major, az ekkor már hatalomból kihullott művész, aki „maga volt a színház”, és akinek az instrukciói mindig megdöbbenők és hajszálpontosak voltak.

Cserhalmi György közel hatvan év alatt kétszáz valahány filmszerepet és nagyjából ugyanennyi színpadi szerepet játszott el. Volt vívó és profi kaszkadőr, sörívőverseny-nyertes és egyetemi tanár, balhékirály és európai parlamenti képviselőjelölt. Wim Wenders a tíz legjobb színész között tartotta számon, de a kötetben, ebben az egyszemélyes beszélgetésben ő ilyesmivel nem foglalkozik. Annál többet a színpadi léttel, a játék igazságával – és a „mintha-színház” veszélyével. Őszintén, szinte szerkesztetlen nyersséggel szól a színésztársakról, Latinovitshoz fűződő barátságáról, Molnár Gál Péterrel és Jancsó Miklósról, Kende Jánosról, akitől megtanulta a színész és a tér viszonyát, és a jó barát Bódy Gáborról, akinek ön-

gyilkosságát csak akkor értette meg, amikor kiderült annak ügynök múltja. Az átélt sztorik révén az olvasó rendkívül gazdag és árnyalt képet kap a hetvenes, nyolcvanas évek pesti művészvilágáról, amikor a kocsimákban együtt voltak színészek, festők, filmesek és különcök, „életet tanultak” egymástól, amikor „az egész ország egy házibuli volt”.

Ritka az a művész, aki egy róla szóló könyvben nem önmaga teljesítményéről beszél. Cserhalmi számára nem ez a fontos, hiszen tudja, hogy tökéletes ügysem lehet; vannak nagy pillanatok, azután kisebbek. A szerepépítéssel sem szívesen foglalkozik, inkább arról beszél, hogy milyen fontos betölteni a színpadi teret, mennyire felkészültnek kell lennie egy színésznek színpadon és kamera előtt, mitől jó egy színpadi pillanat, mit tud tanítani a fiataloknak.

Hívták Hollywoodba, de nem akaródzott mennie. Hívták kaszkadőrnek még főiskolás éveit alatt, és azt imádta: „lóról tanultam a színészetet”, mondja. Azután a rendszerváltás előtti pillanatban, 1989. március 15-én hívták, hogy egy hatalmas tüntetésen mondja el a 12 pontot – de ekkor még Csoóri Sándor és Konrád György egymásba karolva ment a tömegben. Ami azután következett a kultúrpolitikában, azzal Cserhalmi nem vállalt közösséget. Nem állt egyik vagy másik oldal mellé, megőrizte a meggyőződését, konzervatív liberális értékrendjét, ami, mint mondja, egyidős vele: nem változtatja a hatalmi struktúrák változása szerint. Számára egy színész értékét kizárólag az alakításai mutatják, nem a politikában elfoglalt helye. „Nekem az az értelmiségi, aki független”, mondja ki, és jól tudja, hogy ezzel szembeáll a bármelyik oldali közvélekedéssel. Azzal a gesztussal, hogy a könyv végén teljes terjedelmében közli a Magyar Művészeti Akadémián 2021-ben tartott székfoglalóját, nyilvánvalóvá teszi, hogy a színészetben nincs létjogosultsága semmilyen politikai irányvonalnak: a színpad nem másról szól, mint az igazság öröméről.

Csáki Judit: *Cserhalmi – Nem lehet mindennap meghalni*, Open Books, 2024, 239 oldal

Götz Eszter

TÜCHLER®

AHOL A NAGY DOLGOK SZÜLETNEK...
...MI OTT VAGYUNK

GREENBOX STUDIÓT

szeretne életre kelketni?
Nálunk mindent
megtalál hozzá,
még hozzá teljesen
színazonos kivitelben:

GREENBOX PADLÓ

CHROMAKEY SCREEN TEXTIL

GREENBOX FESTÉK

MIÉRT KEDVELIK
A SZAKEMBEREK
EZEKET
AZ ANYAGAINKAT?

Mivel a különböző termékek
színe és tónusa teljes harmóniában
vannak egymással, azt a maximális
egyeztést biztosítják, ami ma technikailag
kivitelezhető, különböző anyagtipusok
színeinek összehangolásakor

MIT ÉRDEMES MÉG TUDNI?

A **COLORX 150 PLUS** padló előnye, hogy
a kamerák gond nélkül kezelik, mivel nem
fénylik, és emellett könnyen is tisztítható.
A **CHROMAKEY SCREEN** anyagunk
mosható, és nehezen éghető poliészter
szálból készül, amely egyik oldalán
bolyhozott, így matt felületet képez.
A **CHROMAKEY festék** rendkívül
rugalmas, PVC-re, fára, papírra,
gipszkartonra, betonra, fémre és sok
más anyagra festhető.

Ha további szaktanácsadásra van
szüksége, keressen minket bátran
magyar nyelvű kollégáink szívesen
segítik munkáját!

info@tuechler.at

+43 1 4001032

1220 Bécs/Ausztria,
Rennbahnweg 78

4 **Greeting the Reader** (BERGELY LAKATOS)

CONGRATULATIONS

5 **Hungarian Theatre Awards 2024**

6 **Pál Tolnay Pál Lifetime Achievement Award: János Szűcsboros**

RENEWAL OF THEATRE BUILDINGS

8 **The New Building of the Napsugár Puppet Theatre** (ZOLTÁN LENKEFI)

13 **The Magyar Theatre in the Making. Interview with Zoltán Szabó, Economic Director**

16 **DiGiCo's Theatre Software Debuted in Hungary for the first time at the Magyar Theatre** (DÁNIEL ENVEDI)

LABOUR PROTECTION

19 **The Target Review of Labour Protection and Employment Surveillance is Coming Soon** (KRISZTIÁN RÁ CZ)

PROFESSIONAL CO-ORGANISATIONS

21 **Sustainability and Security in the Performing Arts. Lessons and Vision for the OISTAT NOW 4.0 Conference** (JULI BALÁZS, ZOLTÁN EGYED)

25 **Theatre for Sale! Conference at the National Uránia Film Theatre** (ÁDÁM SZABÓ)

NEWS

27 **News from the World of Hungarian Theatres**

29 **New Year, New Erkel Theatre** (ESZTER GÖTZ)

31 **Theatre and Pedagogy. Conference of the Theatre Arts Section of the MMA Academy of Arts at the Walter Rózsi Villa**

34 **Elation Professional Presents the Paragon Series**

34 **World's Second Sphere to be Built in Abu Dhabi**

35 **3D Projection in Partnership with Digital Projection and HiLights Group**

36 **Theatre Festival in the European Capital of Culture** (ILDIKÓ SIRATÓ DR)
In September 2024, the DRAAMA 2024 theatre festival was held in Tartu, Estonia, one of the European Capitals of Culture of the year.

STAGE DESIGN

41 **"The backbone of lighting design is dramaturgy"** (TAMÁS JÁSZAY)

We are delighted to continue our series launched last year at the initiative of the Hungarian Society of Visual, Set and Costume Designers (MALÁT) in 2025. This time, lighting designers Tamás Bányai and Zsolt Markó were interviewed by theatre critic Tamás Jászay.

THEATRE ARCHITECTURE

46 **Imperial Bath Turned to Theatre in Karlovy Vary** (ANNA ZÖLDI)

THEATRE TECHNOLOGY

50 **What Have the Romans, I Mean the English, Given Us?**

(TAMÁS DITZMANN)

51 **The Lord of the Rings, or Another Prolights with Fresnel on the Horizon** (OTTÓ SIMON)

54 **Caress Lamps** (PÉTER PEPE KISS)

TECHNICAL NEWS

57 **Nes from Avigo, Interton and Chromasound**

60 **One of the First Swallows, or a Brave Step Towards a Brighter future**

(ATTILA JERZSA)

THEATRE ECONOMY

62 **I was financial director at the Budapest Operetta Theatre between 1983 and 1989** (SÁNDOR VENCZEL DR)

EXHIBITIONS, BOOKS

64 **Creator of the Stage. Exhibition of set designs by László Székely at the József Attila Theatre** (IMRE KÁRPÁTI)

64 **100 Years of the Glass Slipper by Ferenc Molnár on Stage**

(IMRE KÁRPÁTI)

65 **Stop, Who are You?** (ESZTER GÖTZ)

HIRDETŐINK

AudMax	49. o.	INTERTON Group	30. o.
AVL Trade Kft.	26. o.	Lisys-Project Kft.	68. o.
Beekhoff Automation Kft.	33. o.	Luminis Kft.	32. o.
Chromasound Zrt.	18. o.	Pelyhe & Társa Kft.	67. o.
Elimex Kft.	40. o.	Színpad Automatika Kft.	34. o.
Gépbér Színpad Kft.	20. o.	Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	2. o.
Gépbér Színpad Kft.	53. o.	Tüchler GmbH	65. o.

**Ha a színpad sötét, ne gondolj másra,
itt már csak egy segít,**

a PELYHE ÉS TÁRSA!

1033 Budapest
Husztai út 34.

www.pelyhe.hu
pelyhe@pelyhe.hu

+36 30 9321 640

+36 20 9321 640

+36 1 3689 235

Martin

MERÉSZ KREATIVITÁS. DISZKRÉT MEGJELENÉS.

MACAuraRaven **XIP**

NAGY TELJESÍTMÉNYŰ, SZEMET GYÖNYÖRKÖDTETŐ WASH ÉS BEAM LÁMPATEST XIP TECHNOLOGIÁVAL.

BELTÉRI ÉS KÜLTÉRI
HASZNÁLATRA
EGYARÁNT

TÖBB, MINT 24.000LM
FÉNYÁRAM

KÁPRÁZATOS
MINŐSÉGŰ WASH

SÖTÉT LENCSE
A DISZKRÉT
MEGJELENÉSÉRT

PIXELENKÉNT
VEZÉRELHETŐ
AURA EFFEKT

MOBIL
ALKALMAZÁSSAL
TESTRESZABHATÓ

LISYS-PROJECT

www.lisys-project.hu • színpad@lisys-project.hu • + 36 1 307 6209 • 1142 Budapest, Tengerszem utca 78.